

Г. В. Корнійчук,
к. е. н., докторант, ННЦ "Інститут аграрної економіки" НААНУ

МОНІТОРИНГ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Н. Kornijchuk,
PhD in Economics, doctoral student of NSC "Institute of Agrarian Economy" NAASU

MONITORING IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF THE ENTERPRISE FINANCIAL POTENTIAL

У статті висвітлено результати проведеного аналізу та узагальнення теоретико-методичного базису організації дослідження зовнішніх і внутрішніх фінансових процесів підприємства у контексті обґрунтування методології формування системи моніторингу їх фінансового потенціалу.

Аргументовано, що в умовах високої динаміки та стохастичності зовнішнього економічного оточення та внутрішнього господарського середовища зростає необхідність оперативної адаптації до змін на основі формування відповідної системи фінансового моніторингу. На основі узагальнень наведено авторську інтерпретацію економічного змісту моніторингу фінансового потенціалу підприємства.

Розкрито системний характер моніторингу фінансового потенціалу, визначено його мету і завдання, об'єкти та суб'єкти, специфіку інструментального апарату. Визначено етапність формування системи моніторингу, наведено алгоритм організації моніторингу чинників впливу на фінансовий потенціал, встановлено ключові фактори впливу та фінансові показники для проведення моніторингу.

Обґрунтований у роботі методологічний підхід до організації моніторингу дозволяє досліджувати комплекс факторів впливу на фінансовий потенціал, системно аналізувати динаміку та вектор розвитку соціально-економічної ситуації, забезпечувати якісною інформацією прийняття фінансових управлінських рішень.

The article reflects the results of the analysis and generalization of the theoretical and methodological basis for organizing an investigation of external and internal financial processes of an enterprise in the context of the justification of the methodology for the formation of a monitoring system for their financial potential.

It is argued that, given the high dynamics and stochasticity of the external economic environment and the domestic economic environment, the need for rapid adaptation to changes based on the formation of an appropriate financial monitoring system is increasing. On the basis of generalizations, the author's interpretation of the economic content of monitoring the financial potential of the enterprise is given.

The system character of financial potential monitoring is disclosed, its goals and tasks, objects and subjects, specificity of the instrumental apparatus are defined. The step-by-step formation of the monitoring system is determined, the algorithm for monitoring the impact factors on the financial potential is given, key factors of influence and financial indicators for monitoring are identified.

The methodological approach to monitoring organization substantiated in the work allows to investigate a complex of factors of influence on the financial potential, to systematically analyze the dynamics and the vector of development of the social and economic situation, provide qualitative information for making financial management decisions.

Ключові слова: моніторинг, організація, управління, аналіз і прогнозування, фінансовий потенціал, фінансові ресурси, методи та інструменти, підприємство.

Key words: monitoring, organization, management, analysis and forecasting, financial potential, financial resources, methods and tools, enterprise.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сукупність різноманітних зовнішніх і внутрішніх факторів постійно впливають на динаміку формування та розвитку фінансового потенціалу підприємств.

Цей вплив може носити як позитивний, так і негативний характер. Тому перед кожним підприємством стоїть завдання створення системи моніторингу, здатної завчасного відстежувати ці фактори, оцінювати їх

можливі наслідки з метою своєчасного попередження негативного впливу, використання можливостей, що відкриваються і прийняття необхідних заходів по адаптації до зміни економічних умов господарської діяльності. Вирішення цього питання актуалізує завдання розробки відповідного теоретичного та методичного базису.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми моніторингу у системі фінансового менеджменту підприємства досліджували такі вчені, як: Г. Білик [1], І. Буртяк [2], Н. Внукова [3], В. Галіцин, О. Суслов, Н. Самченко [4], О. Гудзь [5], М. Дем'яненко [6], В. Кануннікова [7], О. Мозенков [8], І. Плікус [9], П. Стецюк [10] та багато інших. Однак залишається ряд актуальних питань у цій предметній сфері фінансової теорії і практики, які потребують розширення та поглиблення наукових досліджень та обґрунтувань. Зокрема це стосується розробки наукового і методологічного підходу до формування ефективної системи моніторингу в управлінні фінансовим потенціалом підприємством та його імплементації у єдину систему фінансового моніторингу.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті полягає у проведенні аналізу та узагальненні теоретико-методичного базису організації дослідження зовнішніх і внутрішніх фінансових процесів підприємства у контексті обґрунтування методології формування системи моніторингу їх фінансового потенціалу.

ВИКЛАД ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансовий потенціал підприємства є найважливішою якісною характеристикою його господарської діяльності. Більш високий рівень фінансового потенціалу забезпечує підприємству переваги перед іншими підприємствами тієї ж спеціалізації в умовах організації фінансових взаємовідносин з іншими юридичними та фізичними особами, органами державної влади і фінансово-кредитними інститутами, в області отримання кредитів та залучення інвестицій. Таке значення фінансового потенціалу потребує постійної уваги та дослідження економічних процесів його формування і використання.

Нині більшості вітчизняних підприємств використовують методичний інструментарій такого дослідження, який дозволяють здійснювати аналіз та прогноз основних параметрів і пропорцій відтворювального процесу, руху економічних ресурсів, грошових і фінансових потоків. Його результати дозволяють сформувати уявлення про економічні взаємозв'язки та взаємозалежності між фінансово-економічними результатами господарської діяльності підприємства та ключовими чинниками впливу на ці процеси, спрогнозувати еventуальні напрями їх розвитку, а також обґрунтувати доцільність прийняття окремих управлінських фінансових рішень.

Система дослідження економічних процесів вітчизняних підприємств базується переважно на інформа-

ційному масиві, який забезпечує нормативна фінансова та статистична звітність. Тому у багатьох випадках часові терміни її отримання не забезпечують оперативність, необхідну для виявлення відхилень у розвитку певних фінансових процесів та прийняття управлінських рішень щодо своєчасної адаптації до таких змін. Вирішення цього завдання знаходиться у площині формування системи моніторингу фінансових явищ і процесів. В умовах високої динаміки та стохастичності зовнішнього економічного оточення та внутрішнього господарського середовища такий моніторинг особливо актуальний у ключових сферах відтворювального процесу і, зокрема, у формуванні та використанні фінансового потенціалу.

У спеціальній науковій літературі акцентують увагу на те, що необхідність появи технології моніторингу на вітчизняних підприємствах пов'язана з такими чинниками як "зростання нестабільності зовнішнього середовища, яке вимагає швидкого реагування системи управління, підвищення рівня її адаптивності та гнучкості; необхідність зміщення акцентів із контролю минулих подій на передбачення і розробку сценаріїв реагування підприємства на майбутні зміни; необхідність відстеження інформації про фінансовий стан підприємства в режимі реального часу в умовах інформаційної перенасиченості" [11, с. 72].

Враховуючи те, що термін "моніторинг" має досить широку сферу використання, існує й відповідна варіація інтерпретацій його змісту. Тому виникає необхідність аналізу цього питання в контексті мети нашого дослідження.

У загальноприйнятому розумінні моніторинг (від лат. *monitor* — застережний) — це метод дослідження об'єкту, що передбачає відстеження та контроль його діяльності (функціонування) з метою прогнозування останньої [12, с. 681]. Стосовно економіки підприємства моніторинг розглядається як система постійної оцінки всіх сторін його діяльності та підрозділів, керівників, співробітників з точки зору своєчасного та якісного виконання завдань стратегічного плану і виявлення відхилень фактичних результатів від передбачуваних [13, с. 402—403]. В інтерпретації І. Бланка моніторинг — це механізм постійного спостереження за контрольованими показниками діяльності підприємства, визначення розмірів відхилень фактичних результатів від передбачених і виявлення причин цих відхилень [14]. І.Р. Болквадзе розглядає моніторинг підприємства як інформаційно-аналітичний інструмент, що пов'язує між собою реальний сектор економіки та банківську систему і призначений для вироблення раціональних рішень, заходів дії на діяльність підприємства відповідно до грошово-кредитної політики держави і в умовах вдосконалення економічної політики в цілому [15]. Т. Бутова визначає моніторинг як універсальний інструмент формування інформації про об'єкт дослідження, у тому числі контролю, який дає можливість використовувати його щодо різноманітних економічних об'єктів [16]. За узагальненнями проведених досліджень Т.В. Белополюска виділяє три підходи до визначення сутності моніторингу: 1) інформаційно-аналітичну систему, що має цільову спрямованість на інформаційне забезпечення процесу управління; 2) комплекс взаємопов'язаних процесів збору,

обробки, аналізу, оцінки і прогнозування реалізації функцій фінансового управління та надання документованої інформації; 3) процес здійснення постійного спостереження, визначення розмірів відхилень фактичних результатів від передбачених, виявлення причин цих відхилень і розробки пропозицій по відповідному коригуванню діяльності з метою її нормалізації та підвищення ефективності [17, с. 39].

Таким чином, використання моніторингу як ефективного управлінського інструменту передбачає не лише спостереження параметрів досліджуваного економічного об'єкту, але й проведення аналізу та оцінки тенденцій їх зміни під впливом різних чинників, а також прогнозування стану об'єкту моніторингу в найближчій перспективі, передбачати подальший розвиток процесів, що вивчаються, з метою прийняття своєчасних та адекватних управлінських рішень або коригування цільових параметрів об'єкту моніторингу. Виходячи з такого концептуального узагальнення під моніторингом фінансового потенціалу підприємства ми розуміємо механізм оперативного контролю та інформаційно-аналітичного забезпечення оцінки, аналізу і прогнозування фінансових чинників і процесів, що істотно впливають на ефективність і результативність управління фінансовим потенціалом.

В організаційно-економічному зрізі моніторинг фінансового потенціалу підприємства представляє собою відкриту управлінську систему, що складається з стандартних системних елементів таких як: є мета і завдання; об'єкти та суб'єкти; предмет, методи та інструменти, а також інформаційні потоки.

Метою формування системи моніторингу є інформаційне забезпечення можливості оперативної та достовірної оцінки стану і динаміки зовнішнього і внутрішнього економічного середовища та їх можливих змін; аналізу тенденцій і закономірностей розвитку фінансового потенціалу та найважливіших чинників впливу на ці процеси; визначати фінансово-інвестиційну спроможність підприємства у контексті актуальних інструментів грошово-кредитної політики держави. При цьому його завданнями виступають:

- оцінка макро- та мікроекономічних параметрів фінансової діяльності підприємства та виявлення тенденцій і закономірностей їх зміни;
- визначення джерел, причин, характеру, напрямку та інтенсивності впливу окремих ключових факторів на формування і розвиток фінансового потенціалу підприємства;
- оцінка фінансових ризиків, пов'язаних із структурними змінами в реальному секторі економіки;
- прогнозування наслідків дії виявлених чинників, потенціалу адаптації та використання виниклих можливостей для ефективного розвитку фінансового потенціалу;
- оцінка ефективність фінансової політики з урахуванням реального розвитку загальноекономічних процесів як у країні в цілому, так і у рамках самого підприємства;
- комплексна оцінка нових умов діяльності і тенденцій їх розвитку, розробка програмних заходів з адаптації до цих змін;

— вирішення практичних завдань, пов'язаних з господарською діяльністю підприємства, у тому числі її фінансового забезпечення.

Об'єктами системи моніторингу фінансового потенціалу підприємства виступають економічні процеси та явища, окремі елементи яких мають суттєвий вплив на формування та використання фінансового потенціалу.

Оскільки моніторинг фінансового потенціалу підприємства має виключно внутрішнє призначення, то його зацікавленими суб'єктами виступають власники та менеджери суб'єкта господарювання, які приймають управлінські рішення у цій предметній сфері фінансового менеджменту.

У інструментальному арсеналі сучасного фінансового менеджменту є широке коло різноманітних прийомів і методів оцінки фінансових показників, які постійно змінюються у зв'язку із зростанням вимог до якості результатів аналізу, методики його проведення та інтерпретації отриманих даних. Важливою умовою реальної і якісної оцінки процесів формування та використання фінансового потенціалу є методичне, інформаційне і кадрове забезпечення їх моніторингу.

За своєю суттю моніторинг є системою показників, значення яких розраховуються відповідно до внутрішньої локальної методики та порівнюються на предмет відхилення їх від встановленої підприємством цільової (нормативної) величини. Тому важливе значення має вибір системи індикаторів для моніторингу фінансового потенціалу.

Система моніторингу фінансового потенціалу має власні специфічні інформаційні потоки, які характеризують кількісні та якісні аспекти його формування, структурування, розміщення та використання. Інформація, яка відображає ці процеси, проходить етапи збирання, оцінки якості, систематизації, структуризації, обробки, аналітичної інтерпретації, накопичення, що дозволяє ідентифікувати та розкрити важливі факти та події у сфері економічного функціонування фінансового потенціалу.

Формування системи моніторингу фінансового потенціалу підприємства базується на відповідному нормативному, методичному, організаційно-економічному, інформаційному та технічному забезпеченні.

Логіка створення системи моніторингу фінансового потенціалу підприємства передбачає реалізацію таких етапів:

1. Ідентифікація зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на фінансовий потенціал підприємства — формування переліку об'єктів моніторингу.
2. Створення системи фінансово-економічних та інших індикаторів оцінки динаміки чинників, що впливають на фінансовий потенціал підприємства з урахуванням специфіки його господарської діяльності.
3. Збір, підготовка та обробка інформації, що характеризує стан і тенденції економічного оточення та внутрішнього становища підприємства.
4. Виявлення ступеня значимості факторів, які впливають на формування та розвиток фінансового потенціалу підприємства.

5. Моделювання та оцінка адекватності стратегії розвитку фінансового потенціалу динаміці та напрямам дії факторів зовнішнього оточення підприємства.

6. Прогнозування ключових параметрів економічного оточення та внутрішнього становища підприємства на весь горизонт прогнозного періоду.

7. Проведення аналізу системи показників формування та розвитку фінансового потенціалу підприємства з урахуванням чинників впливу.

8. Розробка пропозицій по адаптивному управлінню фінансовим потенціалом з урахуванням еventуальних сценаріїв розвитку економічного оточення.

При цьому організація моніторингу чинників впливу на фінансовий потенціал підприємства реалізується за алгоритмом, наведеним на рисунку 1.

На фінансовий потенціал підприємства, навіть на окремо взятий індикатор, можуть впливати численні та різноманітні чинники. Необхідно встановити найбільш суттєві з них, що вирішальним чином впливають на зміну ключових показників. У зв'язку з тим, що показники між собою взаємозв'язані, їх необхідно аналізувати не ізольовано, а системно. При цьому залишається необхідності та можливості їх логічного виокремлення у процесі аналітично-прогнозних розрахунків.

Домінуючий вплив на формування і використання фінансового потенціалу підприємства мають системні макроекономічні чинники. Їх особливість полягає в тому, що підприємство практично не має можливості яким-небудь чином впливати на них, використати у більшості випадків кількісні методи аналізу та оцінки, які дозволяють їх систематизувати та структурувати у порівнянний вигляд. Водночас, вони активно діють на внутрішні чинники, проявляючи себе в зміні їх кількісних параметрів. Тому в процесі організації системи моніторингу існує необхідність їх якісної оцінки, а в окремих сферах — використання непрямих (опосередкованих) кількісних параметрів, які дають уявлення про динаміку та напрям зміни досліджуваних економічних явищ і процесів.

Проведений нами аналіз, а також узагальнення літературних джерел з проблем управління фінансовим потенціалом вітчизняних підприємств показують, що найбільш суттєвий негативний вплив на процеси його формування та використання мають такі зовнішні фактори:

- недосконалість нормативно-законодавчого регулювання економічних відносин у фінансово-кредитній сфері;
- низький рівень розвитку вітчизняної банківської системи та деформована структура її ресурсної бази;

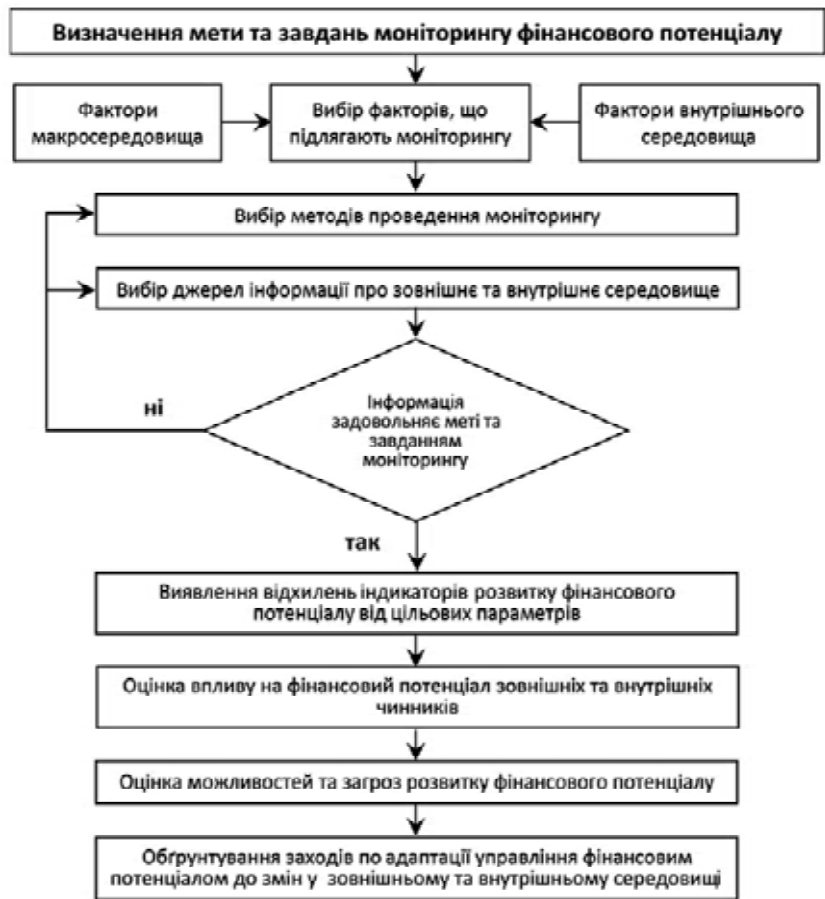

Рис. 1. Алгоритм організації моніторингу чинників впливу на фінансовий потенціал підприємства

Джерело: розроблено на основі [18; 19].

- філіальна організація банків, що обмежує можливості доступу до кредитних ресурсів банків підприємств, віддалених від адміністративних та регіональних центрів;
- нерозвиненість фінансових ринків;
- високий рівень монополізації на товарних та фінансових ринках, відсутність адекватного існуючим умовам антимонопольного регулювання;
- суттєве фінансове навантаження на підприємства з боку органів державного регулювання;
- відсутність значимих програм бюджетної підтримки суб'єктів господарювання як на рівні держави, так і на рівні місцевого самоврядування;
- низький платоспроможний попит населення та тиск інших соціальних проблем.

Оскільки наведені фінансові явища і процеси впливають не лише на фінансову, а й на всю господарську діяльність, то їх моніторинг може здійснюватися як в контексті управління фінансовим потенціалом, так і в системі загального менеджменту підприємства.

Важливе місце в організації моніторингу фінансового потенціалу займає вибір системи індикаторів. Як уже зазначалося, сучасний фінансовий менеджмент має досить широку палітру показників для формування таких індикаторів, яка постійно розширюється та вдосконалюється. Однак практичне значення мають лише окремі з них. Питання відбору показників для вирішен-

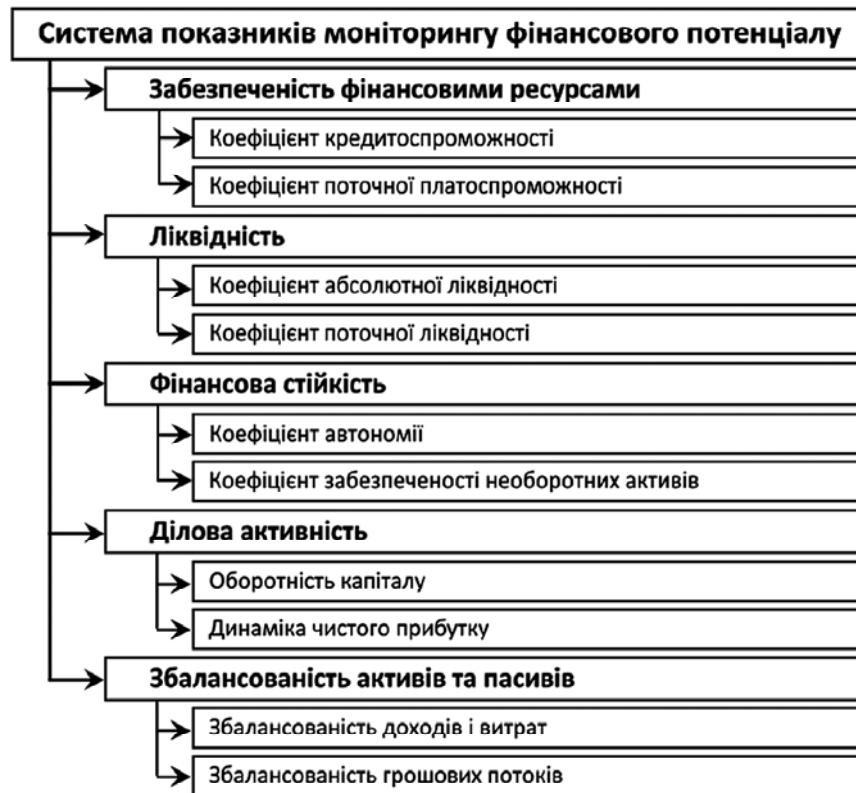

Рис. 2. Система показників моніторингу фінансового потенціалу підприємства

ня ключових завдань фінансового менеджменту підприємств має досить представницьку спеціальну літературу та розвинутий методичний інструментарій. Тому ми не розглядаємо спеціально цей аспект організації фінансового моніторингу. У цьому контексті лише зазначимо, що аналіз та узагальнення літературних джерел, а також дослідження фактологічних даних вітчизняних агроформувань дозволив виокремити мінімальний набір показників для проведення моніторингу фінансового потенціалу (рис. 2). В залежності від специфіки господарської діяльності та конкретних економічних умов її здійснення, цей перелік може доповнюватись, або скорочуватись.

У процесі розробки методології формування системи моніторингу фінансового потенціалу конкретного підприємства існує необхідність вирішення таких завдань:

- обґрунтування порогових значень ключових індикаторів формування і використання фінансового потенціалу для усіх етапів технології його управління;
- забезпечення координації дій і зусиль всіх структурних підрозділів та спеціалістів підприємства, в компетенцію та сферу відповідальності яких входять окремі аспекти управління фінансовим потенціалом на основі вдосконалення інформаційного обміну між ними, розробки єдиних методичних підходів до оцінки, аналізу, прогнозування та інтерпретації їх результатів;
- формування бази даних на основі часових рядів даних за показниками, пов'язаними з управлінням фінансовим потенціалом та характеристикою макроекономічного оточення;
- розробка економіко-математичного апарату для оцінки, аналізу та прогнозування впливу макро- і мікро-

економічних показників на індикатори формування та використання фінансового потенціалу.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, обґрунтований у цій роботі методологічний підхід до цілеспрямованої організації системи моніторингу зовнішнього оточення та внутрішнього становища підприємства дозволяє з достатньою повнотою досліджувати комплекс факторів впливу на фінансовий потенціал, системно аналізувати динаміку і вектор розвитку соціально-економічної ситуації, забезпечувати якісною інформацією проведення аналізу та економічного обґрунтування фінансових управлінських рішень. Доцільно розвивати та розширювати наукові дослідження за такими напрямками як розробка інтегрованих інформаційних систем підтримки управлінських рішень, а також аналіз та моделювання адаптивного управління бізнес-процесів формування і використання фінансового потенціалу підприємства.

Література:

1. Білик Г.Г. Моніторинг фінансового стану підприємства як інструмент управління / Г.Г. Білик // Фаховий журнал "Наукові праці" Чорноморського державного університету ім. Петра Могили: Економічні науки. — Вип. 51, № 64. — Миколаїв, 2007. — С. 65—70.
2. Буртняк І.В. Методи моніторингу динаміки фінансових ресурсів / І.В. Буртняк // Вісник Хмельницького національного університету. — 2006. — Т. 2, № 4. — С. 109—114.
3. Внукова Н.Н. Основи фінансового моніторингу фінансових послуг / Н.Н. Внукова. — К.: КНТ, 2009. — 136 с.

4. Галіцин В.К. Системи моніторингу: навчальний посібник / В.К. Галіцин, О.П. Сулов, Н.К. Самченко. — К.: КНЕУ, 2015. — 408 с.

5. Гудзь О.Є. Фінансова політика підприємства: навчальний посібник / О.Є. Гудзь, П.А. Стецюк. — Львів: Ліга-Прес, 2017. — 120 с.

6. Дем'яненко М.Я. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика): монографія / М.Я. Дем'яненко, О.Є. Гудзь, П.А. Стецюк. — К.: ННЦ ІАЕ, 2008. — 302 с.

7. Кануннікова В.М. Сутність фінансово-економічного моніторингу діяльності підприємства / В.М. Кануннікова, Т.В. Полозова // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник наукових статей). — 2012. — № 37. — С. 194—197.

8. Мозенков О.В. Системи фінансового моніторингу. Методологія проектування: монографія / О.В. Мозенков. — Х.: ІНЖЕК, 2005. — 152 с.

9. Плікус І.Й. Система моніторингу для фінансового прогнозу діяльності підприємства / І.Й. Плікус // Фінанси України. — 2003. — № 4. — С. 35—44.

10. Стецюк П.А. Формування нової парадигми управління фінансовими ресурсами підприємств / П.А. Стецюк // Економіка АПК. — 2016. — № 6. — С. 77—83.

11. Мельник С.І. Фінансовий моніторинг у системі забезпечення економічної безпеки підприємства / С.І. Мельник, Ю.В. Лисий, В.І. Гирович // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2016. — № 1. — С. 71—81.

12. Социологическая энциклопедия: В 2 т. Т. 1 / Руководитель научного проекта Г.Ю. Семгин. — М.: Мысль, 2003. — 694 с.

13. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. — М.: Книжный мир, 1999. — 895 с.

14. Бланк И.А. Финансовый менеджмент / И.А. Бланк. — К.: Ника-Центр, Эльга, 2001. — 528 с.

15. Болквадзе И. Р. Концепция системы мониторинга экономического состояния промышленного предприятия / И.Р. Болквадзе [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.cfin.ru/bandurin/article/sbrn05/03.shtml>

16. Бурова Т.А. Наукові основи контролю в управлінні підприємством / Т.А. Бурова // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. — 2014. — № 6. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3094>

17. Белопольская Т.В. Направления финансового мониторинга в системе управления / Т.В. Белопольская // Экономика: реалії часу. — 2011. — № 1. — С. 38—41.

18. Павловский С. Финансовый мониторинг кризисного состояния предприятия / С. Павловский // Рынок ценных бумаг. — 2005. — № 3. — С. 21—24.

19. Недобєга О.О. Моніторинг соціально-економічного розвитку підприємств / О.О. Недобєга // Часопис економічних реформ. — 2011. — № 1. — С. 99—103.

References:

1. Bilyk, H.H. (2007), "Monitoring of the financial condition of the company as a management tool", *Fakhovyj*

zhurnal "Naukovi pratsi" Chornomors'koho derzhavnoho universytetu im. Petra Mohyly: Ekonomichni nauky, vyp. 51, № 64, pp. 65—70.

2. Burtniak, I.V. (2006), "Monitoring methods of the financial resources dynamics", *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, vol. 2, № 4, pp. 109—114.

3. Vnukova, N.N. (2009), *Osnovy finansovoho monitorynhu finansovykh posluh* [Fundamentals of financial monitoring of financial services], KNT, Kyiv, Ukraine.

4. Halitsyn, V.K. (2015), *Systemy monitorynhu* [Monitoring systems], KNEU, Kyiv, Ukraine.

5. Hudz', O.Ye. and Stetsiuk, P.A. (2017), *Finanova polityka pidpriemstva* [The financial policy of the enterprise], Liga-Pres, L'viv, Ukraine.

6. Dem'ianenko, M.Ya. (2008), *Otsinka kredytopromozhnosti ahroformuvan' (teoriia ta praktyka)* [Assessment of the creditworthiness of agroproducers (theory and practice)], NSC IAE, Kyiv, Ukraine.

7. Kanunnikova, V.M. (2012), "The essence of financial and economic monitoring of the enterprise", *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti (zbirnyk naukovykh statej)*, №37, pp. 194—197.

8. Mozenkov, O. V. (2005), *Systemy finansovoho monitorynhu. Metodolohiia proektuvannia: monohrafiia* [Financial monitoring system. Design Methodology: Monograph], INZEK, Harkiv, Ukraine.

9. Plikus, I.J. (2003), "Monitoring system for financial forecasting of enterprise activity", *Finansy Ukrainy*, № 4, pp. 35—44.

10. Stetsiuk, P.A. (2016), "Formation of a new paradigm of management of financial resources of enterprises", *Ekonomika APK*, №6, pp. 77—83.

11. Mel'nyk, S. I. (2016), "Financial monitoring in the system of economic security of enterprises", *Naukovyj visnyk L'vivs'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, № 1, pp. 71—81.

12. Semhyn, H. Yu. (2003), *Sociologicheskaya entsyklopediya* [Sociological Encyclopedia], Mysl, Moscow, Russia.

13. Borysov, A. B. (1999), *Bolshoi ekonomicheskij slovar* [Big economic dictionary], Knizhnyi mir, Moscow, Russia.

14. Blank, Y. A. (2001), *Finansovy menegment* [Financial management], Nika-Centr, Kyiv, Ukraine.

15. Bolkvadze, Y. R. (2005), "The concept of a system for monitoring the economic state of an industrial enterprise", *Korporativnyi menegment*, [Online], vol. 5, available at: <http://www.cfin.ru/bandurin/article/sbrn05/03.shtml>. (Accessed 6 Jun 2018).

16. Burova, T. A. (2014), "Scientific basis of control in the management of the enterprise", *Efektyvna ekonomika*, [Online], № 6, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3094>. (Accessed 6 Jun 2018).

17. Belopol'skaia, T.V. (2011) "Directions of financial monitoring in the management system", *Ekonomika: realii chasu*, №1, pp. 138—41.

18. Pavlovsky, S. (2005), "Financial monitoring of enterprise crisis status", *Rynok tsennykh bumah*, № 3, pp. 21—24.

19. Nedobieha, O.O. (2011), "Monitoring of socio-economic development of enterprises", *Chasopys ekonomichnykh reform*, № 1, pp. 99—103.

Стаття надійшла до редакції 11.06.2018 р.